

Länsstyrelsen
Norrbotten

REGIONAL FÖRVALTNINGSPLAN

Björn

Regional förvaltningsplan för björn i Norrbottens län

Förvaltningsperiod 2021–2024

Länstyrelsen
Norrbotten

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Norrbottens län har i uppdrag att sammanställa en förvaltningsplan för björn i länet. Planen ska utgå från de nationella målen för rovdjur och ta hänsyn till de förutsättningar som finns i länet. Rovdjurspolitikens långsiktiga och övergripande mål är att rovdjurspopulationerna ska uppnå och bibehålla gynnsam bevarandestatus i landet samtidigt som tamdjurshållning inte allvarligt försvåras och socioekonomisk hänsyn tas. Utifrån dessa faktorer utgår Norrbottens regionala delmål vilka beskrivs i denna förvaltningsplan.

Norrbotten har en fast förekomst av björn utspridd över hela länet. De övergripande målen för förvaltningen av björnpopulationen i länet är:

Björnstammen i Norrbotten bibehåller gynnsam bevarandestatus

Björnstammen i Norrbotten ligger ovan miniminivån på 22 föryngringar och tillåts förvaltas inom fastställt intervall. Stammen ska minska i problemområden och vid behov öka i de delar av länet där den gör minska skada.

Minskade skador orsakade av björn

Björnstammen ska förvaltas på ett sådant sätt att omfattningen av skadorna inte allvarligt försvåra näringsverksamhet. Olägenheter för människor orsakat av björnar som uppehåller sig i tätbebyggda områden ska fortsatt vara låga.

Ökat förtroende för förvaltningen

Rovdjursförvaltningen ska genomsyras av öppenhet och dialog. Länsstyrelsen ska tillsammans med andra aktörer verka för ökad kunskap och ökat förtroendet för förvaltningen. Toleransen för björn ska öka och rädslan ska minska. Beslut ska vara väl avvägda och utan onödiga konflikter.

Ingen illegal jakt på björn

Illegal jakt ska inte förekomma i länet.

Innehåll

Inledning	6
1.1. Syfte	6
1.2. Delmål för förvaltningen av björn	7
<hr/>	
1. Delmål 1 – Björnstammen i Norrbotten bibehåller gynnsam bevarandestatus.....	8
1.3. Björn i Norrbotten	8
1.4. Precisering av delmål	10
1.5. Åtgärder för att uppnå målet	10
1.6. Uppföljning av delmål	10
<hr/>	
2. Delmål 2 – Minskade skador orsakade av björn.....	11
2.1. Rennäring.....	11
2.2. Tamdjur utanför renskötselområdet	13
2.3. Björnen och människan	13
2.4. Licensjakt	14
2.5. Skyddsjakt	15
2.6. Preciseringar av delmål	15
2.7. Åtgärder för att nå målet.....	15
2.8. Uppföljning av delmål	16
<hr/>	
3. Delmål 3 – Ökat förtroende för förvaltningen	17
3.1. Ökat förtroende.....	17
3.2. Socioekonomiska aspekter	17
3.3. Konsekvenser för länets huvudintressen	18
3.4. Trakasserier.....	19
3.5. Preciseringar av delmålet	19
3.6. Åtgärder för att uppnå målet	20
3.7. Uppföljning av delmål	20
<hr/>	
4. Delmål 4 – Ingen illegal jakt efter björn.....	21
4.1. Precisering av delmål	21
4.2. Åtgärder för att uppnå målet	21
4.3. Uppföljning av delmål	22

Inledning

Syftet med dagens rovdjursförvaltning är att de stora rovdjuren ska finnas i ett så stort antal att de på lång sikt finns kvar i den svenska faunan samt att de kan sprida sig till sina naturliga utbredningsområden. Syftet ska uppnås i takt med att samexistens mellan de stora rovdjuren och människan främjas samtidigt som skador förebyggs och begränsas.

I Norrbottens län förekommer björn, lo, järv och kungsörn stationärt och varg förekommer sporadiskt. Då rovdjuren rör sig över stora ytor och inte begränsas av regionala indelningar är det viktigt att förvaltningen samarbetar över administrativa gränser och ser människan, rovdjuren och deras bytesdjur i ett sammanhang.

Naturvårdsverket har det övergripande ansvaret för rovdjursförvaltningen och fastställer de mål för rovdjuren som gäller nationellt, medan länsstyrelserna tillsammans med respektive viltförvaltningsdelegation beskriver hur målen ska uppnås i samklang med de regionala förutsättningarna. Denna regionala plan beskriver förvaltningen av björn i Norrbottens län och kompletteras av den basrapport¹ som tagits fram för norra rovdjursförvaltningsområdet. Basrapporten och redogör för rovdjursförvaltningen i det norra rovdjursförvaltningsområdet, där Norrbotten ingår.

Norrbotten är Sveriges största län och täcker 25 % av landets yta. Länets natur hyser stora kontraster, här finns allt från höga fjäll och djupa skogar till vidsträckta stränder och städer vid Bottenvikens kust. I länet finns 32 samebyar, vilkas betesland täcker in hela länets yta.

1.1. Syfte

Länsstyrelsen ska enligt förordningen om förvaltning av stora rovdjur (2009:1263) upprätta en regional förvaltningsplan för björn, varg, järv, lodjur och kungsörn. Förvaltningsplanen ska beskriva hur de politiska målen om en gynnsam bevarandestatus och långsiktigt livskraftiga stammar för rovdjuren uppnås på regional nivå. Planen används som vägledning i den praktiska förvaltningen och ger förutsättningar för en förutsägbar förvaltning med tydliga mål och riktlinjer samt åtgärder för hur målen ska uppfyllas och vilka verktyg som finns. Planen ska revideras senast vart femte år och är framtagen av Länsstyrelsens tjänstemän och fastställd av viltförvaltningsdelegationen.

En viltförvaltningsdelegation är ett organ inom länsstyrelsen för samverkan i frågor som rör viltförvaltning inom länet. Viltförvaltningsdelegationen ska också besluta om övergripande riktlinjer för viltförvaltningen samt pröva frågor om godkännande av förslag på miniminivåer och länets rovdjurförvaltningsplaner. Arbetet styrs av förordning (2009:1474) om

¹ Schneider, M. och Sahlen, E. (2018) Rovdjur i norra Sverige: förutsättningar, förekomst och förvaltning.

viltförvaltningsdelegationer och är den plattform där dialog i huvudsak ska föras mellan länets berörda intressen. Delegationen har en viktig roll i den regionaliserade förvaltningen bland annat genom att lyfta fram de socioekonomiska aspekter som präglar länet. Detta möjliggör lokalt inflytande, ökad förståelse i alla riktningar och att hänsyn kan tas till de regionala förutsättningarna. Förvaltningsplanen är framtagen tillsammans med delegationen och delmålen är definierade av ledamöterna i enlighet med länets berörda intressen.

1.2. Delmål för förvaltningen av björn

Det övergripande och långsiktiga målet för rovdjurspolitiken är att varg, björn, järv, lodjur och kungsörn ska uppnå och bibehålla gynnsam bevarandestatus, samtidigt som tamdjurshållning inte påtagligt försvåras och socioekonomisk hänsyn tas². Länsstyrelsen har delat upp detta övergripande och långsiktiga mål i fyra delmål för att tydliggöra hur det övergripande målet ska uppnås.

- Björnstammen i Norrbotten bibehåller gynnsam bevarandestatus
- Minskade skador orsakade av björn
- Ökat förtroende för förvaltningen
- Ingen illegal jakt efter björn

Delmålen är framtagna för att stärka och upprätthålla en hållbar rovdjursförvaltning inom länet. Eftersom den regionala förvaltningen utgör en del av den nationella förvaltningen och följer Naturvårdverkets förvaltningsarbete, utgår länets regionala delmål från Naturvårdverkets nationella delmål³. Detta underlättar uppföljningen av målen på både nationell och regional nivå och ger Länsstyrelsen möjlighet att styra förvaltningen efter Naturvårdverkets vägledning. Eftersom delmålen på regional nivå bidrar till att uppnå Naturvårdverkets delmål på nationell nivå finns en stark koppling mellan dem, och till det övergripande rovdjurspolitiska målet.

² En hållbar rovdjurspolitik, Prop. 2012:13/191, sid. 14

³ Nationell förvaltningsplan för björn, sid 18-36

1. Delmål 1 – Björnstammen i Norrbotten bibehåller gynnsam bevarandestatus

Detta delmål är länets motsvarighet till Naturvårdsverkets delmål om att björnstammen i Sverige ska uppnå och bibehålla gynnsam bevarandestatus⁴. Begreppet gynnsam bevarandestatus omfattar både ett referensvärde för populationsstorlek och ett referensvärde för utbredningsområde. För att arten ska ha en gynnsam bevarandestatus krävs att dess populationsutveckling visar att arten på lång sikt kommer att förbli en livskraftig del av sin livsmiljö, att artens naturliga utbredningsområde varken minskar eller sannolikt kommer att minska inom en överskådlig framtid, samt att det finns – och sannolikt kommer att finnas – en tillräckligt stor livsmiljö för att artens populationer ska behållas på lång sikt⁵.

Enligt riksdagens beslut den 10 december 2013 ska referensvärdet för björnens populationsstorlek ligga mellan 1 100 och 1 400 individer⁶. Naturvårdsverket fastställde den 29 april 2019 det nya referensvärdet för minsta populationsstorlek för gynnsam bevarande status för björn i Sverige ska vara 1400 individer. Detta värde motsvarar det minsta antalet björnindivider som ska finnas i Sverige för att björnstammen ska ha en gynnsam bevarandestatus. Utbredningsområdet för referensvärdet är delar av Värmland, Dalarnas och Gävleborgs län, samt alla län norr om dessa län.

1.3. Björn i Norrbotten

Referensvärdet för gynnsam bevarandestatus fördelas mellan förvaltningsområdena som i sin tur ger ett förslag på fördelning mellan län. Det är i slutänden Naturvårdsverket som fastställer fördelning som miniminivå per län. Detta motsvarar det lägsta antalet björnindivider som ska finnas inom länet för att arten ska ha en gynnsam bevarandestatus. I april 2020 fastställde

⁴ Nationell förvaltningsplan för björn, sid 18-21

⁵ Art- och habitatdirektivet, artikel 1, i)

⁶ En hållbar rovdjurspolitik, Prop. 2012:13/191

Naturvårdsverket miniminivån för Norrbotten till 22 föryngringar⁷, vilket motsvarar 220 individer⁸.

I propositionen 2008/09:210⁹ skriver regeringen att det år 2008 fanns ca 2000 björnar i norra förvaltningsområdet och att stammen inte bör minska totalt sett. Detta eftersom problembilden generellt sett inte är särskilt omfattande. Denna målsättning har inte ändrats i senare propositioner. Länsstyrelserna i det norra RFO menar dock att antalet bör utgöra förvaltningsmålet snarare än den nedre gränsen med hänsyn till björnskadorna inom rennäringen.

Viltförvaltningsdelegationen i Norrbottens län beslutade våren 2021 att förvaltningsmålet för björn ska vara 500 individer¹⁰. Förvaltningsintervallet, som populationen kan fluktueras inom, fastställdes till 250 - 600 individer. Målet och intervallet togs fram i samverkan med övriga länsstyrelser i det norra rovdjursförvaltningsområdet. Förvaltningsintervallet är baserat på den årliga variationen i björnstammens populationsstorlek i länet, vilket huvudsakligen syftar till att minska risken för att stammen hamnar under miniminivån enbart på grund av naturlig fluktuation.

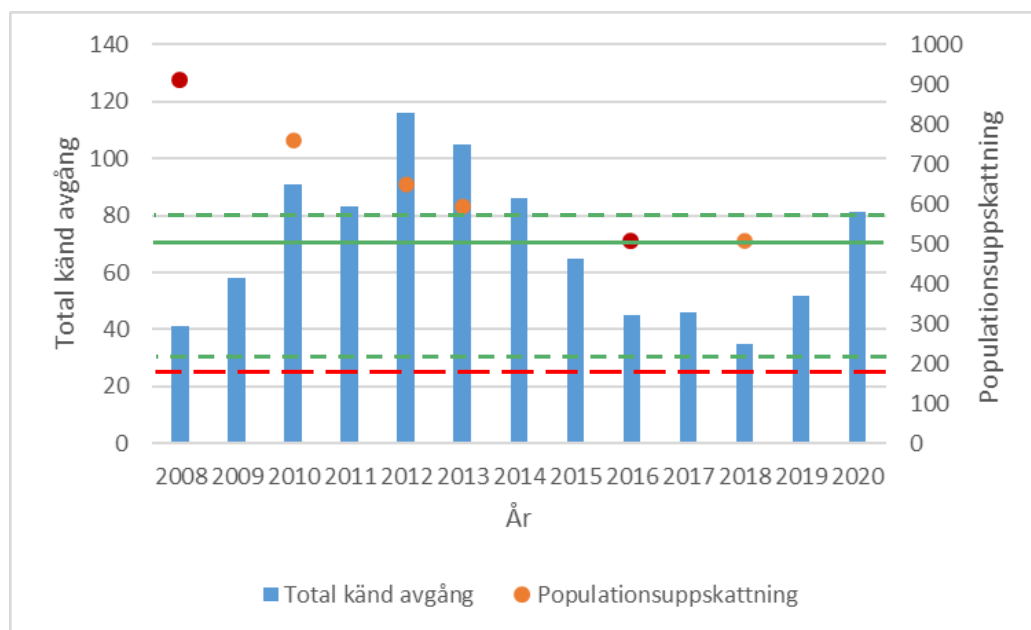

Bild 1: Total känd avgång och populationsuppskattning av björn i Norrbotten mellan 2008 och 2020 samt förvaltningsmål (grön heldragen linje), förvaltningsintervall (grön streckad linje) och miniminivå (röd streckad linje).

Beräkningen efter björnsPELLNINGEN inventeringen år 2016 visade att björnstammen i Norrbotten låg på cirka 506 individer¹¹. Jägarförbundets årliga

⁷ Naturvårdsverkets beslut, NV-01525-18

⁸ Nationell förvaltningsplan för björn, sid 74

⁹ En hållbar rovdjurspolitik, Prop. 2008/09:210

¹⁰ Länsstyrelsens beslut 511-5874-2021

¹¹ Spillningsinventering av björn i Norrbottens län 2016, Rapport från Viltskadecenter, SLU 2017-8

björnobservationer tyder på en ökning av björnstammen i länet under de senaste åren. En ny spillningsinventering år 2021 kommer att ge en bättre uppfattning om björnstammens storlek i Norrbotten. Vid behov kan förvaltningsplanen revideras utgående från den nya beståndsuppskattningen.

1.4. Precisering av delmål

- Populationen uppnår och bibehåller förvaltningsmålet och varierar inom förvaltningsintervallet.
- Björnstammen minskar i problemområden och, vid behov, ökar i resten av länet.

1.5. Åtgärder för att uppnå målet

- Länsstyrelsen genomför regelbundet inventering av björnstammen och vidtar åtgärder för att öka delaktigheten i inventeringen.
- Länsstyrelsen analyserar årligen genomförda skydds- och licensjakter och nyttjar analyserna som underlag i kommande jaktbeslut.
- Länsstyrelsen använder aktuell forskning som underlag för förvaltningsbeslut.
- Länsstyrelsen fortsätter arbetet med förvaltningsverktyget i samverkan med länets samebyar.
- Länsstyrelsen samverkar med övriga län i det norra rovdjursförvaltningsområdet och vid behov med övriga rovdjursförvaltningsområden.
- Viltförvaltningsdelegationen fastställer förvaltningsmål och förvaltningsintervall som beaktar den nationella rovdjurspolitiken, länets miniminivå, och de regionala förvaltningsmålen samt aktuella forskningsresultat.

1.6. Uppföljning av delmål

- Var sjätte år genomför Länsstyrelsen spillningsinventering med hjälp av jägare, renskötare och andra som vistas i skog och mark. Av inventeringsresultaten uppskattas björnstammens storlek och spridning.
- Jägarnas björnobservationer sammanställs årligen av Svenska Jägareförbundet. Björnobsen används för att se förändringar i björnstammen mellan spillningsinventeringarna.
- Länsstyrelsen informerar allmänheten om Skandobs och uppmanar alla att rapportera björnobservationer i densamma för att kunna använda informationen som stöd i förvaltningen.
- Länsstyrelsen sammanställer årligen statistik över döda björnar.
- Forskningen tillhandahåller en uppskattning av Sveriges björnstam på nationell och regional nivå.

2. Delmål 2 – Minskade skador orsakade av björn

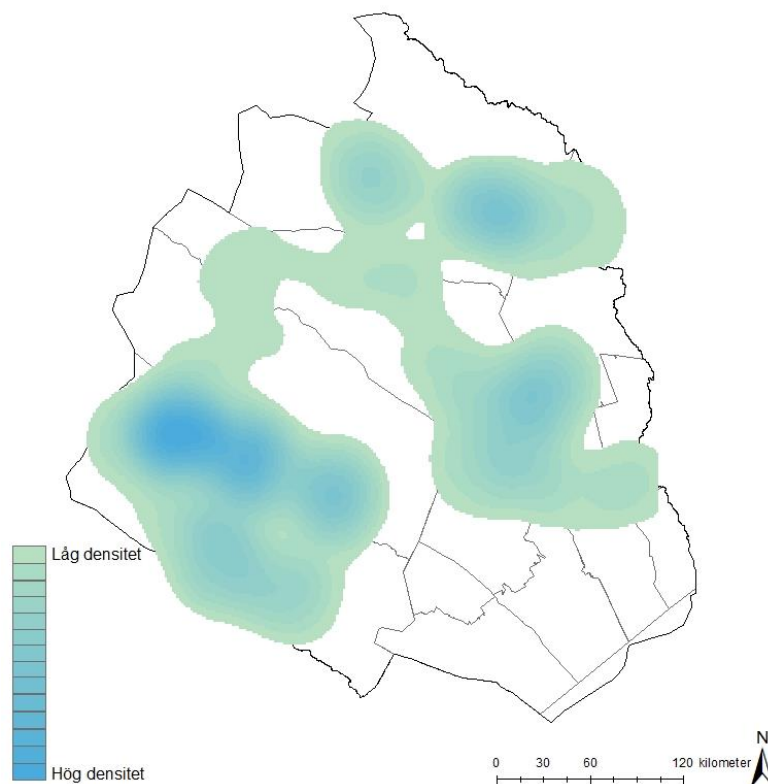
Förekomst av björn kan innebära risk för skador och olägenheter vilket påverkar människor som bor och verkar där björnar befinner sig. Det övergripande målet inom rovdjurspolitiken är att björnen ska uppnå och bibehålla gynnsam bevarandestatus samtidigt som tamdjurshållning inte påtagligt försvåras och socioekonomisk hänsyn tas¹². Skador av björn ska i första hand förebyggas. Syftet med det skadeförebyggande arbetet är att minska skadorna och därmed förhindra att tamdjurshållning påtagligt försvåras. I andra hand kan skador ersättas. Begreppet påtagligt försvårad tamdjurshållning ska inte förväxlas med en enskild situation då allvarlig skada orsakad av rovdjur uppkommer¹³. En viss påverkan av yttre faktorer, till exempel rovdjur, kan anses vara en normal affärsrisk när man bedriver tamdjursskötsel.

2.1. Rennäring

Faktiska skador på tamdjur och inkomstbortfall orsakade av rovdjur är en källa till konflikt mellan människa och rovdjur. I Norrbottens län orsakar rovdjuren mest skador på rennäringen (se figur 1). För rennäringen gäller ett särskilt ersättningssystem, som skiljer sig från ersättningen till övrig tamdjurshållning. Ersättningen för björn i en sameby är arealbaserad, vilket innebär att ersättningen utgår ifrån storleken på samebyns areal. Syftet med ersättningssystemet är att kompensera för förluster, merarbete och förebyggande åtgärder för renägaren utifrån det faktum att rovdjuren orsakar skada.

¹² En hållbar rovdjurspolitik, Prop. 2012:13/191, sid. 14

¹³ Nationell förvaltningsplan för björn, sid 25

Figur 1: Antal skyddsjakter år 2017-2020 i Norrbotten visar konflikten mellan rennäring och björnstammen i Norrbotten.

Toleransnivån för skador på ren orsakade av stora rovdjur ska enligt riksdagsbeslutet om en hållbar rovdjurspolitik vara maximalt 10 % räknat på den aktuella samebyns faktiska renantal¹⁴. Länsstyrelserna i Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland, Jämtland och Dalarna arbetar för närvarande tillsammans med Sametinget och landets samebyar med en modell för adaptiv förvaltning av stora rovdjur i renskötselområdet, ett så kallat förvaltningsverktyg. Den bärande tanken med förvaltningsverktyget är att skadorna för renskötseln ska begränsas så att de hamnar under den av riksdagen antagna toleransnivån på ett sätt som har så små konsekvenser på rovdjursstammarnas bevarandestatus som möjligt. Länsstyrelsen anser att arbetet med toleransnivån och förvaltningsverktyget är mycket viktigt för att förebygga och minska rovdjursskadorna inom rennäringen, och att det även bidrar till att uppnå det övergripande målet om att tamdjurshållning inte påtagligt ska försvåras.

Renskötarna har stor kunskap om olika skadeförebyggande åtgärder, vilka utgör en stor och naturlig del av renskötselarbetet. Exempel på skadeförebyggande åtgärder inom renskötseln kan vara: ökad bevakning av

¹⁴ En hållbar rovdjurspolitik, Prop. 2012:13/191, sid. 65-70

hjordarna, kalvning i hägn, utfodring, flytt av renar, GPS-halsband på renar och rovdjur.

Som en del av ett regeringsuppdrag kring åtgärder för att minska rovdjursskador på ren genomförde Viltskadecenter, Udtja sameby, Gällivare skogssameby och Skandinaviska björnprojektet mellan 2010 och 2012 en studie för att klargöra omfattningen av björnens predation på ren i områden med renskötsel i Norrbottens län. Man studerade även potentiella effekter av tre förebyggande åtgärder. I slutrapporten¹⁵ kom man fram till slutsatsen att de flesta, dock inte alla, björnar som uppehåller sig i kalvningslanden äter renkalvar. Detta betyder att det inte finns så kallade "problemindivider" och att ju tidigare på våren avlivning av björnar i kalvningsland sker, desto större blir effekten på antalet sparade renkalvar. Jakt inriktad på björnhonor med äldre ungar skulle ha större effekt än avlivning av andra kategorier av björnar. Avlivning av björnar efter den 1 juni kan inte förväntas ha någon effekt under den aktuella kalvningssäsongen. Kalvning i hägn är den förebyggande åtgärd som direkt och under en övergångsperiod kan förväntas ha störst effekt. Dock kan vissa problem med kalvning i hägn uppstå, till exempel så kan den medföra risker för renens hälsa och ökad risk för smittspridning om renhjorden är för stor. Kalvning i hägn ses dessutom av många som ett avsteg från den traditionella renskötseln och därmed inte som ett långvarigt alternativ för att samexistera med rovdjur. Under 2019 och 2020 pågick motsvarande studie i Idre fjällsameby i Dalarna.

2.2. Tamdjur utanför renskötselområdet

Björnen orsakar också direkta och indirekta skador utanför renskötselområdet, främst på fårskötsel, fäbodbruk och gröda. I Norrbottens län är dock skador på andra tamdjur än ren orsakade av björn en minskande trend. Arbetet med att förebygga skador orsakade av björn är trots detta fortfarande viktigt för att uppnå rovdjurspolitikens övergripande mål.

Skadeförebyggande åtgärder för andra tamdjur än ren består dels av permanenta åtgärder för att långsiktigt minska skaderisken, dels av akuta åtgärder för att minska risken för ytterligare skador direkt efter ett angrepp. För att förebygga skador på tamdjur finns flera olika metoder. För de flesta hägnade djur bedömer Viltskadecenter att stängsling med ett bra elstängsel är den bästa metoden, för björn fungerar femtrådiga stängsel bra. För ytterligare information om skadeförebyggande åtgärder för andra tamdjur än renar, se den nationella förvaltningsplanen för björn¹⁶ och Viltskadecenters hemsida.

2.3. Björnen och människan

Närgångna björnar och de personskador som björnar orsakat kan bidra till oro och därigenom begränsningar i människor vardag. Risken för människor att skadas av björn är liten i Skandinavien, även om olyckor kan ske. De flesta olycksdrabbade har varit ute på jakt och händelserna har huvudsakligen

¹⁵ Karlsson, J. m.fl. (2012) Björnpredation på ren och potentiella effekter v tre förebyggande åtgärder.

¹⁶ Nationell förvaltningsplan för björn, sid 61-64

sammanfallit med björnens idegångsperiod. En skadeförebyggande åtgärd kan i dessa fall vara att öka kunskapen hos dem som jagar, främst älgjägare.

Ett återkommande problem inom björnförvaltningen är djur som uppehåller sig nära bebyggelse. Björnar är allätare och en björn som hittar lättåtkomlig föda i närheten av bebyggelse, till exempel sopor, kan vänja sig vid detta och återkomma. Forskning har också visat att det generellt inte är födoämnen i sig som är orsaken till att björnar närmar sig bebyggelse¹⁷. Det är oftast yngre björnar som söker sig närmare bebyggelse i ett försök att undvika dominanta hanar i mer avlägsen terräng. Samma mönster kan ses bland honor med ungar under brunsten maj/juni, då honorna undviker stora hanar som kan döda deras ungar i ett försök att själva få fortplanta sig¹⁸. Att björnar uppehåller sig vid bebyggelse är därför i sig inget onaturligt beteende, men man bör ändå betänka att lättillgänglig föda i form av sopor, kvarlämnade fågelbord, fallfrukt eller annat avfall kan bli en bidragande orsak till att björnarna stannar kvar.

Att fortsätta arbeta för att minska skador orsakade av björn är ett viktigt delmål för att förebygga situationer med personskador och påtagligt försvårad tamdjurshållning i syfte att möjliggöra att björnen kan bibehålla en gynnsam bevarandestatus. Björnar som kommer in i bebyggelse och samhällen, eller skapar olägenheter för människor på annat sätt, kan i vissa fall behöva avlivas. Beslut om avlivning av närgångna björnar fattas av polisen med stöd av 9 § Jaktlagen (1987:259).

2.4. Licensjakt

Ett sätt att förebygga skador orsakade av björn är genom licensjakt. Licensjakt är en populationsreglerande jakt som avser att minska de skador som höga tätheter av björn medför, genom att reglera stammens täthet, storlek och tillväxt. Jakten kan bidra till att minska konflikten mellan björn och människa i de regioner där björnstammen är tät och på så sätt medverka till att acceptansen för björn, och även andra rovdjur, upprätthålls. Naturvårdsverket är den myndighet som har möjlighet att besluta om licensjakt¹⁹ om förutsättningarna tillåter detta. Med stöd från 24 a § Jaktförordning (1987:905) kan dock Naturvårdsverket besluta om att delegera rätten till att besluta om licensjakt vidare till länsstyrelser inom bestämda rovdjursförvaltningsområden²⁰ under förutsättning att antalet föryngringar för arten överstiger de fastställda miniminivåerna²¹. Ett beslut om licensjakt får fattas om det inte finns någon annan lämplig lösning och om jakten inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos björnen. Jakten måste dessutom vara lämplig med hänsyn till stammens storlek och

¹⁷ Elfström, M. (2013) Patterns and mechanisms behind the occurrence of bears close to human settlements

¹⁸ Steyaert, S.M.J.G. m. fl. (2012) The mating system of the brown bear *Ursus arctos*.

¹⁹ 23d § Jaktförordning (1987:905)

²⁰ 2 § Förordning (2009:1263) om förvaltning av björn, varg, järv, lo och kungsörn

²¹ 5 § Förordning (2009:1263) om förvaltning av björn, varg, järv, lo och kungsörn

sammansättning, ske selektivt och under strängt kontrollerade former²². Licensjakten är den jaktform som eftersträvas.

2.5. Skyddsjakt

Om det finns risk för allvarliga skador inom renkötseln eller annan tamdjurshållning, finns möjligheten att besluta om skyddsjakt. Naturvårdsverket är den myndighet som har möjlighet att besluta om skyddsjakt²³ om förutsättningarna tillåter detta, med stöd från 24 a § Jaktförordning (1987:905) kan dock Naturvårdsverket besluta om att delegera rätten till att besluta om skyddsjakt vidare till länsstyrelserna. Beslut om skyddsjakt kan fattas efter ansökan från enskild, eller på myndighetens egna initiativ. För att skyddsjakt ska kunna beviljas ska tre kriterier²⁴ vara uppfyllda:

- Det får inte finnas någon annan lämplig lösning än skyddsjakt
- Skyddsjakten får inte försvåra upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde
- Skyddsjakten ska förhindra allvarlig skada

Skyddsjakt kan därmed nyttjas när risken för allvarlig skada är överhängande och det inte finns några andra lämpliga åtgärder att vidta. Om skyddsjakten kan försvåra upprätthållandet, eller möjligheten att återuppnå gynnsam bevarandestatus, bör den beviljas mer restriktivt. Skador på tamdjurshållning bör sålunda förebyggas med andra medel än skyddsjakt.

2.6. Preciseringar av delmål

- Skadorna inom rennäringen orsakade av rovdjur ska vara maximalt 10 % av samebyns faktiska renantal (vinterjord efter slakt före kalvning).
- Skador orsakade av björn på andra tamdjur än ren ska fortsatt vara begränsade.
- Antalet björnar som uppehåller sig i tätbebyggda områden, och orsakar olägenheter för människor, ska fortsatt vara lågt.
- Personangrepp orsakade av björn har minskat i antal jämfört med den förgående förvaltningsperioden.

2.7. Åtgärder för att nå målet

- Länsstyrelsen arbetar med förvaltningsverktyget för rennäringen och avser att, i samarbete med varje sameby, beräkna hur stora förlusterna till rovdjuren är och ta fram planer för hur förlusterna till rovdjuren kan minskas till toleransnivån, med så små konsekvenser för rovdjursstammarna som möjligt.

²² 23 c § Jaktförordning (1987:905)

²³ 23 b § Jaktförordning (1987:905)

²⁴ 23 a § Jaktförordning (1987:905)

- Med stöd av förvaltningsverktygets planer utformas förvaltningen för att minska skadorna i för rennäringen särskilt sårbara områden.
- Länsstyrelsen kan, när förutsättningarna är uppfyllda, fatta beslut om licensjakt efter björn. Licensjakten riktas huvudsakligen till de områden som har höga renförluster under kalvningstiden och där förutsättningarna för skydds jakt är sämre samt, vid behov, till tätbebyggda områden för att minska risken för skador eller olägenheter.
- Länsstyrelsens personal bistår med råd och verktyg för att förebygga och hantera närgångna rovdjur och förhindra skada eller ytterligare skada vid rovdjursangrepp.
- Länsstyrelsen arbetar för att minska antalet personer som känner rädsla över björnmöten genom riktade informationsinsatser.
- Länsstyrelsen lämnar bidrag till skadeförebyggande åtgärder, samt betalar ut ersättning för uppkomna skador på tamdjur (undantag för ren) orsakade av björn.
- Länsstyrelsen kan, när förutsättningarna är uppfyllda, bevilja skydds jakt för att förhindra allvarlig skada orsakad av björn. Skydds jaktens ärenden ska även fortsättningsvis handläggas skyndsamt.
- Jägarorganisationerna fortsätter arbeta med utbildnings- och informationsinsatser när det gäller björn- och älgjägares möten med björn under jakt.

2.8. Uppföljning av delmål

- Länsstyrelsen följer årligen upp hur arbetet med toleransnivån och förvaltningsverktyget för rennäringen genomförts och om skadenivån inom rennäringen minskat.
- Länsstyrelsen följer årligen upp arbetet med att lämna bidrag för skadeförebyggande åtgärder, samt betalar ut ersättning för uppkomna skador på tamdjur, ej ren.
- Länsstyrelsen besiktigar och dokumenterar inrapporterade skador. Uppkomna skador på tamdjur inklusive ren registreras, av Länsstyrelsen och samebyarna, i databasen Rovbase.
- Länsstyrelsen sammanställer och analyserar årligen beslut om skydds- och licensjakt samt övrig känt dödlighet och använder som underlag för kommande förvaltningsåtgärder.

3. Delmål 3 – Ökat förtroende för förvaltningen

Många människor berörs direkt eller indirekt av rovdjursförvaltningen. Länsstyrelsens bedömning är att en förvaltning som uppfattas som effektiv och tydlig av allmänheten, olika intressegrupper och andra berörda myndigheter, också uppfattas som legitim, ansvarsfull och trovärdig. Även graden av delaktighet och möjligheten att kunna påverka förvaltningen inverkar på förtroendet för förvaltningen.

3.1. Ökat förtroende

För att öka förtroendet för förvaltningen krävs att förvaltningen är lagenlig, faktabaserad, transparent och genomsyras av en regelbunden samverkan med och mellan enskilda individer, verksamheter och regionala och nationella myndigheter²⁵. Även de förvaltande myndigheternas tillgång till resurser för att snabbt kunna agera vid exempelvis ett rovdjursangrepp är av största vikt för förtroendet för förvaltningen. Förtroendet bedöms också kunna öka när skador förebyggs i ett så tidigt skede som möjligt och därför läggs idag stora resurser på skadeförebyggande åtgärder och åtgärder som motverkar närgångna rovdjur och förhindrar allvarlig skada. En pålitlig och transparent övervakning av rovdjursstammarnas status samt forskningsunderlag kring rovdjur och rovdjursförvaltning är avgörande komponenter för förvaltningssystemets trovärdighet.

3.2. Socioekonomiska aspekter

Rovdjursfrågan rymmer ett stort antal samhällsekonomiska aspekter²⁶. Ofta står olika ekonomiska intressen mot varandra och huvudfrågan är bevarandevärdet som ställs mot kostnader för exempelvis en näringsverksamhet. Socioekonomiska aspekter i rovdjursförvaltningen utgår från rovdjurens sociala och ekonomiska påverkan på förutsättningar för människors verksamhet och vardag. Det kan innebära kostnader och nyttor med avseende på rovdjursförekomst, exempelvis rovdjursturism och rovdjursjakt, skador med konsekvenser för olika näringar, människors rädsla för rovdjur, rovdjurens påverkan på natur- och kulturvärden såsom renskötsel och fäboddrift samt möjligheter till övrig jakt och hur attraktiv landsbygden upplevs.

Risken för olägenheter och negativa socioekonomiska konsekvenser kan öka i områden där förekomsten av björnar är mer koncentrerad. En minskad

²⁵ Nationell förvaltningsplan för björn, sid 28

²⁶ En hållbar rovdjurspolitik, Prop. 2012:13/191, sid. 21

förekomst av björnar i dessa områden kan bidra till att konflikten mellan människa och björn minskar och toleransen för björn därmed ökar. Licensjakt kan tillsammans med andra åtgärder såsom bidrag och ersättningar för skador samt samråd och information, bidra till att minska konflikter mellan människa och björn.

3.3. Konsekvenser för länets huvudintressen

Rennäring – Forskning, som gjorts i samarbete mellan Viltskadecenter, Udtja sameby, Gällivare skogssameby och Skandinaviska björnprojektet, har kommit fram till att hur många kalvar en björnindivid dödar verkar bero på hur länge björnen vistas i områden med kalvande vajor snarare än på olika benägenhet hos björnarna att döda renkalvar²⁷. Skador på ren orsakade av björn är därmed enkla att förutse och förebygga jämfört med skador som orsakats av andra rovdjur. En potentiellt viktig åtgärd kan därför vara att stimulera en jämnare spridning av stammen för att minska tätheten och därmed minska skadorna där populationen i dagsläget är som tätast.

Jakt – Björnen är en allätare, men älgkalvar kan vara en viktig födoresurs under våren och försommaren. En rapport från Skandinaviska björnprojektet visar att björnpredation på älgkalv inte minskar trots en intensiv predation på renkalvar²⁸, vilket talar för att en hög björntäthet inte bara påverkar skadeläget i kalvningssländan men kan även ha en inverkan på viltstammarnas populationsstorlek.

Turism – Målarter för rovdjursturismen i Sverige är idag främst björn och varg. Enligt en kartläggning av rovdjursturism som Naturvårdsverket²⁹ genomfört kan verksamheten bidra till ökad acceptans för rovdjuren hos lokalbefolkningen. En sådan effekt antas emellertid huvudsakligen vara beroende av den rådande attityden till rovdjur, avståndet till verksamheten samt hur seriös och pålitlig arrangören uppfattas. På platser där det finns ett stort motstånd mot rovdjuren har det visat sig att det ofta även finns ett motstånd mot rovdjursturism³⁰.

Vid framtagandet av målen för den regionala förvaltningsplanen och åtgärder för hur målen ska uppnås, har viltförvaltningsdelegationen en mycket viktig roll då ledamöterna representerar olika näringsverksamheter och intressen. Ledamöternas återkoppling mellan intresset och viltförvaltningsdelegationen är en viktig del i att säkerställa den regionala och lokala förankringen av förvaltningen. När ledamöternas kunskaper och insikter, om vad målen och förvaltningsåtgärderna får för konsekvenser för deras intresse eller näringsverksamhet, tas tillvara och vägs in i förvaltningsarbetet beaktas de socioekonomiska aspekterna. Detta bidrar till ett ökat förtroende för

²⁷ Karlsson, J. m. fl. (2012) Björnpredation på ren och potentiella effekter av tre förebyggande åtgärder..

²⁸ Kindberg, J. m. fl. (2012) Brunbjörnars predation på älgkalvar i Norrbottens län.

²⁹ Nordmark, M (2008a) Rovdjursturism – tre rapporter med kartläggning, litteraturstudie och juridisk analys⁷

³⁰ Nordmark, M. (2008b) Rovdjursturism – Turism kring de fyra stora rovdjuren med fokus på björn.

förvaltningen då ledamöterna i viltförvaltningsdelegationen utgör en länk mellan förvaltningsmyndigheten och samhället.

För mer information kring socioekonomisk hänsyn och vad rovdjuren och rovdjursförvaltningen får för konsekvenser för olika näringsverksamheter och intressen, se propositionen "En hållbar rovdjurspolitik"³¹, "Nationell förvaltningsplan för björn"³² och den länsgemensamma förvaltningsplanen för rovdjur i det norra rovdjursförvaltningsområdet³³.

3.4. Trakasseri

Det finns ett problem med grupper och enskilda som motarbetar en del av förvaltningen av stora rovdjur. Vi ser en ökad polarisering som innehåller moment av hot och trakasserier men också faktaresistens och spridning av falsk information. Denna fråga lyfts allt mer politiskt men påverkar även den praktiska förvaltningen på länsnivå. Det kan gälla allt från hot och trakasserier mot myndigheter som beslutar om licens- och skydds jakt till angrepp på jägare och den sökande/skadelidande - antingen direkt eller via hot på sociala medier. Att de som beslutar om jakt utsätts för trakasserier kan vara en signal om att förtroendet för förvaltningen är lågt.

Det är viktigt att beslut tagna av myndigheterna respekteras och kan utföras utan hot och trakasserier. Att informera allmänheten om ansvarsfördelningen mellan förvaltande myndigheter, samt sammanställa årliga rapporter om rovdjursförvaltning och -inventering som allmänheten lätt kan ta del av, kan öka förståelsen för myndighetens arbete och därmed respekten för beslutsfattandet. Alla parter måste vara observanta på utvecklingen och ansvaret ligger hos den enskilde att konsekvent polisanmäla alla former av hot.

3.5. Preciseringar av delmålet

- En större andel av befolkningen har förtroende för förvaltande myndigheter jämfört med tidigare genomförda undersökningar.
- Andelen personer som anger att de alltid eller ofta känner rädsla eller oro vid utevistelse i områden med björn har minskat med 10 % jämfört med andelen i tidigare genomförda undersökningar.
- En större andel av befolkningen tolererar att ha stora rovdjur i närområdet jämfört med andelen i tidigare genomförda undersökningar. Om detta kan följas upp kommunvis kan vi precisera målet för ökad tolerans i områden där björn orsakar minst skador.
- Samtliga samebyar arbetar med förvaltningsverktyget för att minska skador orsakade av rovdjur.

³¹ En hållbar rovdjurspolitik, Prop. 2012:13/191, sid. 21-24

³² Nationell förvaltningsplan för björn, sid 27-34 och 51-52

³³ Rovdjur i norra Sverige: Förutsättningar, förekomst och förvaltning, sid 33-49 och 54

3.6. Åtgärder för att uppnå målet

- Länsstyrelsen kan, när förutsättningarna är uppfyllda, besluta om licensjakt för att minska förekomsten av björn i vissa områden.
- Länsstyrelsen genomför riktade insatser för att öka lokalbefolkningens delaktighet i björnsplnninginventeringen.
- Länsstyrelsen informerar allmänheten om inventeringsresultatet och sammanställer årliga rapporter om rovdjursinventering och -förvaltning.
- Länsstyrelsen informerar om ansvarsfördelningen mellan förvaltande myndigheter.
- Länsstyrelsen genomför insatser i syfte att öka effektiviteten vid handläggning av skyddsjaktsärenden.
- Länsstyrelsen samt viltförvaltningsdelegationens ledamöter ska vara observanta på utvecklingen av trakasseri, diskutera den på möten och uppmana till att konsekvent polisanmäla hot i samband med skydds- eller licensjakt.

3.7. Uppföljning av delmål

- Sveriges lantbruksuniversitet genomför regelbundet nationella undersökningar av människors attityder till rovdjur och rovdjursförvaltning.
- Länsstyrelsen undersöker hur ledamöter och intressen uppfattar arbetet i länets viltförvaltningsdelegation och hur det påverkat förtroende för rovdjursförvaltningen.

4. Delmål 4 – Ingen illegal jakt efter björn

Rovdjursutredningen Mål för rovdjuren (SOU 2012:22) anger att det pågår en omfattande illegal jakt på stora rovdjur i Sverige. Mest utbredd bedöms den illegala jakten vara på järv, lodjur och björn i norra Sverige. Brottsstatistiken visar att Norrbotten är det län i Sverige där det anmäls flest brott avseende illegal rovdjursjakt³⁴. Det är dock endast ett fåtal fall av illegal jakt som konstateras och än färre som lagförs vilket medför att omfattningen är svår att uppskatta ur ett förvaltningsperspektiv. Resultaten från en studie³⁵, som tittat närmare på omfattningen av dödsfall orsakade av illegal jakt, visade på en årlig dödlighet hos björn på 2,3 - 3,1 % av den totala dödligheten koncentrerad till det nordliga utbredningsområdet. Det konstaterades dock att omfattningen av den illegala jakten på björn inte varit så stor att den allvarligt påverkat populationsutvecklingen i Sverige. Illegal jakt är dock, i likhet med annan illegal verksamhet, ett grundläggande samhällsproblem och kan påverka rovdjursstammarna lokalt.

Ett verktyg för att minska den illegala jakten är att öka förtroendet för förvaltningen hos berörda parter och allmänheten. Regionalisering och förbättrat samarbete lyfts ofta fram som ett medel för ökat förtroende. Naturvårdsverket menar att flertalet rovdjursutredningar har framfört att samarbetet mellan Länsstyrelse, Polis och Åklagarmyndighet behöver stärkas i detta avseende.

4.1. Precisering av delmål

- Berörda instanser har en bättre uppfattning om den illegala jaktens omfattning i länet och arbetar för att minska dess omfattning.

4.2. Åtgärder för att uppnå målet

- Länsstyrelsen deltar i nationellt och regionalt arbete mot illegal jakt.
- Länsstyrelsen arbetar för att förbättra samarbetet med Polisen och Åklagarmyndigheten, t ex bör de anmälningar som polisen får in delges Länsstyrelsen.
- Länsstyrelsen arbetar för att öka förtroende för rovdjursförvaltningen genom samverkan och gemensamma riktlinjer inom det norra rovdjursförvaltningsområdet, aktivt arbete med förvaltningsverktyget för rennärigen och information till allmänheten.
- Länsstyrelsen riktar licensjakten på björn till problemområden.

³⁴ Illegal jakt på stora rovdjur: Konflikt i laglöst land? Brottsförebyggande rådet, Rapport 2007:22

³⁵ Swenson, J. m. fl. (2011) Causes of mortality, especially illegal killing, among Swedish brown bears, 1984 – 2010.

- Länsstyrelsen och polisen utökar antalet tillsynsinsatser i länet.

4.3. Uppföljning av delmål

- Polisen mäter antalet inkomna anmälningar avseende illegal jakt.
- Forskningen visar på att den illegala jakten minskar.

Länsstyrelsen i Norrbottens län 971 86 Luleå

Telefon: 010-225 50 00

E-post: norrbotten@lansstyrelsen.se

Omslagfoto

Mostphotos